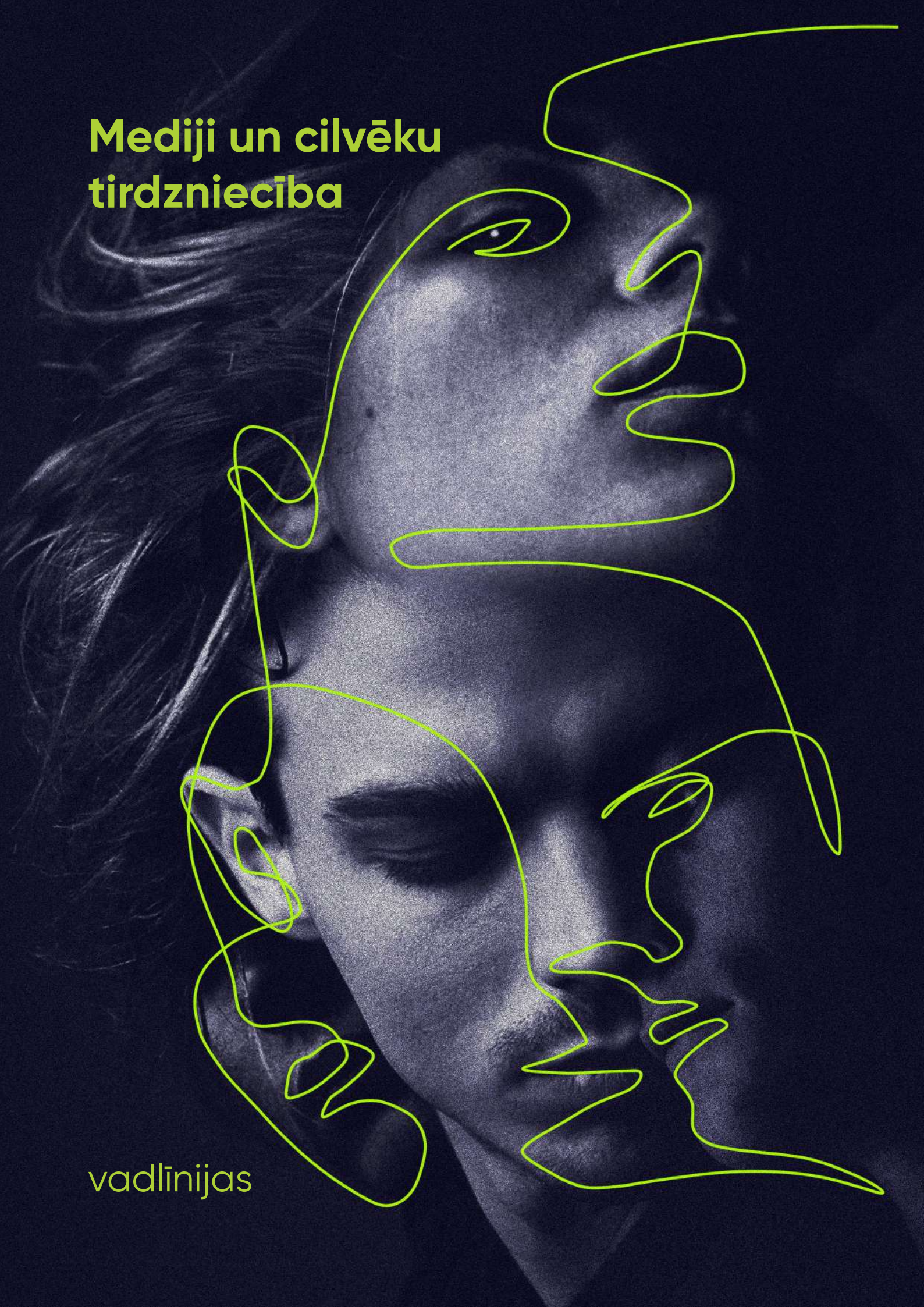

**Mediji un cilvēku
tirdzniecība**

vadlīnijas

Šīs vadlīnijas ir pielāgotas no oriģinālās publikācijas, kas izstrādāta projekta "Cīņa pret cilvēku tirdzniecību un organizēto noziedzību – 2. posms" ("Fight against Trafficking in Human Beings and Organised Crime – Phase 2") ietvaros, ko finansēja Eiropas Komisija un īstenoja Starptautiskais Migrācijas politikas attīstības centrs (ICMPD) sadarbībā ar Expertise France un FIIAPP. Šī publikācija sagatavota ar Eiropas Savienības atbalstu.

Autors: Eidens Vaits /Aidan White/, Ētiskās žurnālistikas tīkls

ICMPD komanda: Madis Vainomā /Madis Vainomaa/, Ivanka Georgjeva /Ivanka Georgieva/, Edgars Federconi doš Santušs /Edgar Federzoni dos Santos/, Viliams Hadlestons /William Huddleston/

Starptautiskais Migrācijas politikas attīstības centrs (ICMPD), 2017

Visas tiesības rezervētas. Nevienu šīs publikācijas daļu nav atļauts pavairot, kopēt vai nodot jebkādā formā vai ar jebkādiem līdzekļiem, elektroniskiem vai mehāniskiem, tostarp ar kopēšanas, ierakstīšanas vai informācijas uzglabāšanas un izguves sistēmu, bez autortiesību īpašnieku atļaujas.

CBSS komanda: Vineta Polatside, Entonijs Džejs /Anthony Jay/

Tekstu latviešu valodā rediģēja: Lāsma Stabiņa, Iekšlietu ministrija

Autortiesības: Baltijas jūras valstu padome (CBSS), 2019.gada septembris

Pielāgotā versija: Visas tiesības uz pielāgoto versiju rezervētas. Nevienu šīs publikācijas daļu nav atļauts pavairot, kopēt vai nodot jebkādā formā vai ar jebkādiem līdzekļiem, elektroniskiem vai mehāniskiem, tostarp ar kopēšanas, ierakstīšanas vai informācijas uzglabāšanas un izguves sistēmu, bez autortiesību īpašnieku atļaujas.

4.
IEVADS

6.
ZIŅU DIENESTU STRATĒGIJAS

9.
LABĀ PRAKSE

17.
FOTOŽURNĀLISTIKAS VADLĪNIJAS

19.
SLIKTĀ PRAKSE

21.
SAITES UN KONTAKTINFORMĀCIJA

22.
AKRONĪMI

22.
IZPRATNE PAR TERMINIEM

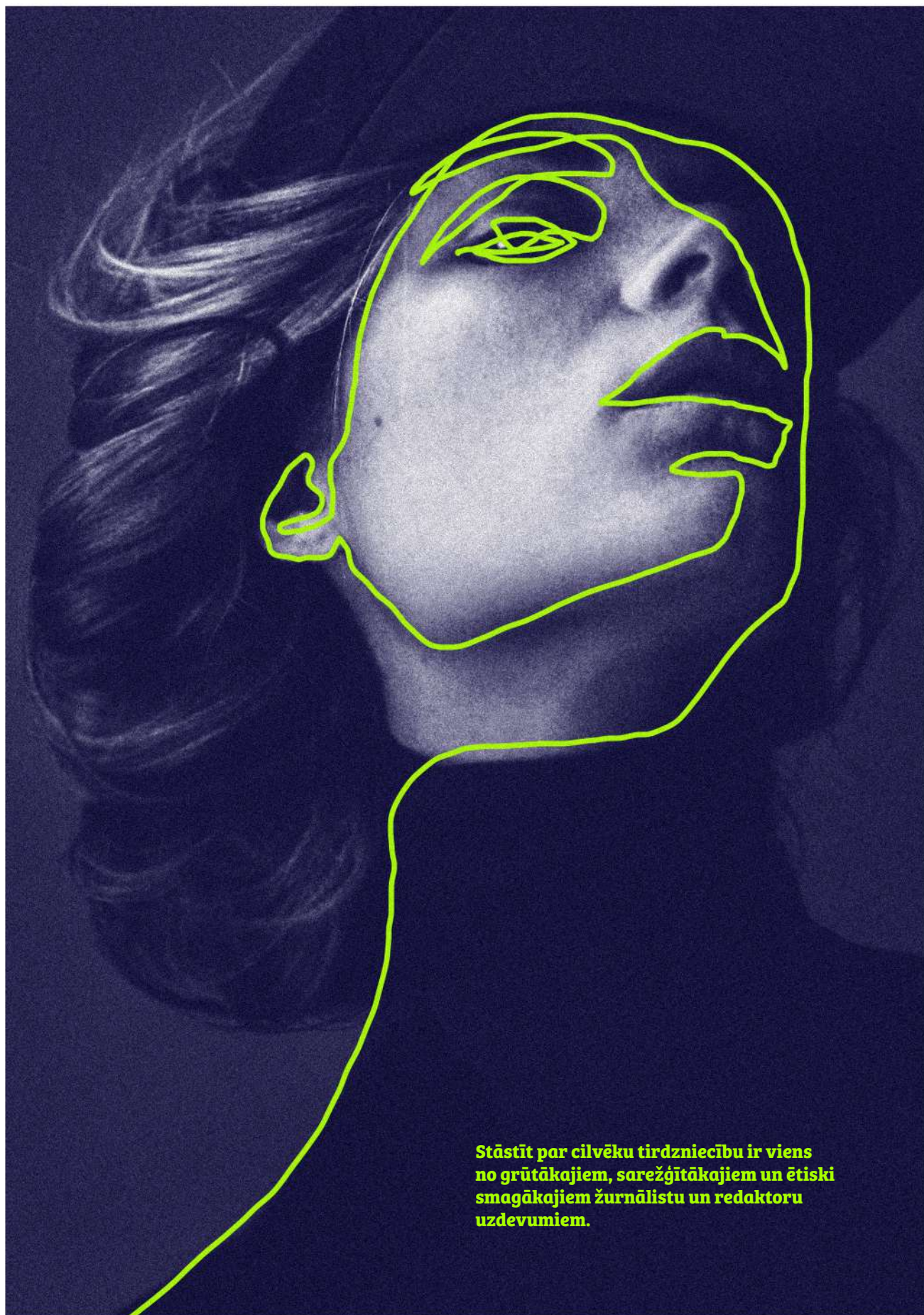
23.
POLITISKĀS INICIATĪVAS UN RESURSI NO STARPTAUTISKĀM
AGENTŪRĀM, PAR KO ŽURNĀLISTIEM UN MEDIJIEM
VĀJADZĒTU ZINĀT

24.
MEDIJU SAITES

25.
IZLASE AR ESOŠAJĀM VADLĪNIJĀM UN PĀRSKATIEM PAR
CILVĒKU TIRDZNIECĪBAS RĀMĒJUMU MEDIJOS

27.
ATSAUCES

SATURS

Stāstīt par cilvēku tirdzniecību ir viens no grūtākajiem, sarežģītākajiem un ētiski smagākajiem žurnālistu un redaktoru uzdevumiem.

IEVADS

1. NODAĻA

Cilvēku tirdzniecība ir stāsts, kurā iesaistīti neskaitāmi daudz cilvēku. Cilvēku tirdzniecības upuri ir vieni no ievainojamākajiem cilvēkiem uz planētas: 40 miljoni cilvēku, kuri pakļauti ekspluatācijai, vai 150 miljoni bērnu, kuri pakļauti bērnu darbam, vai darba ņēmēji migranti, kas arī ir aptuveni 150 miljoni cilvēku.

Miljoniem šo cilvēku – precīzs skaitlis nevienam nav zināms – ir cilvēku tirdzniecības upuri, un viņu stāsti jāraksta ar īpašu rūpību, jo veids, kādā valodā šie stāsti izstāstīti, kā cilvēki attēloti, un konteksts, kādā žurnālisti ievieto šos stāstus, var radīt kaitējumu. Tas var izraisīt naidu. Tas var veicināt stereotipu veidošanos. Tas var veicināt ignoranci un neizpratni, novēršot uzmanību no pamata iemesliem un kavējot tik ļoti nepieciešamo publisko diskusiju par to, kā risināt šo krīzi.

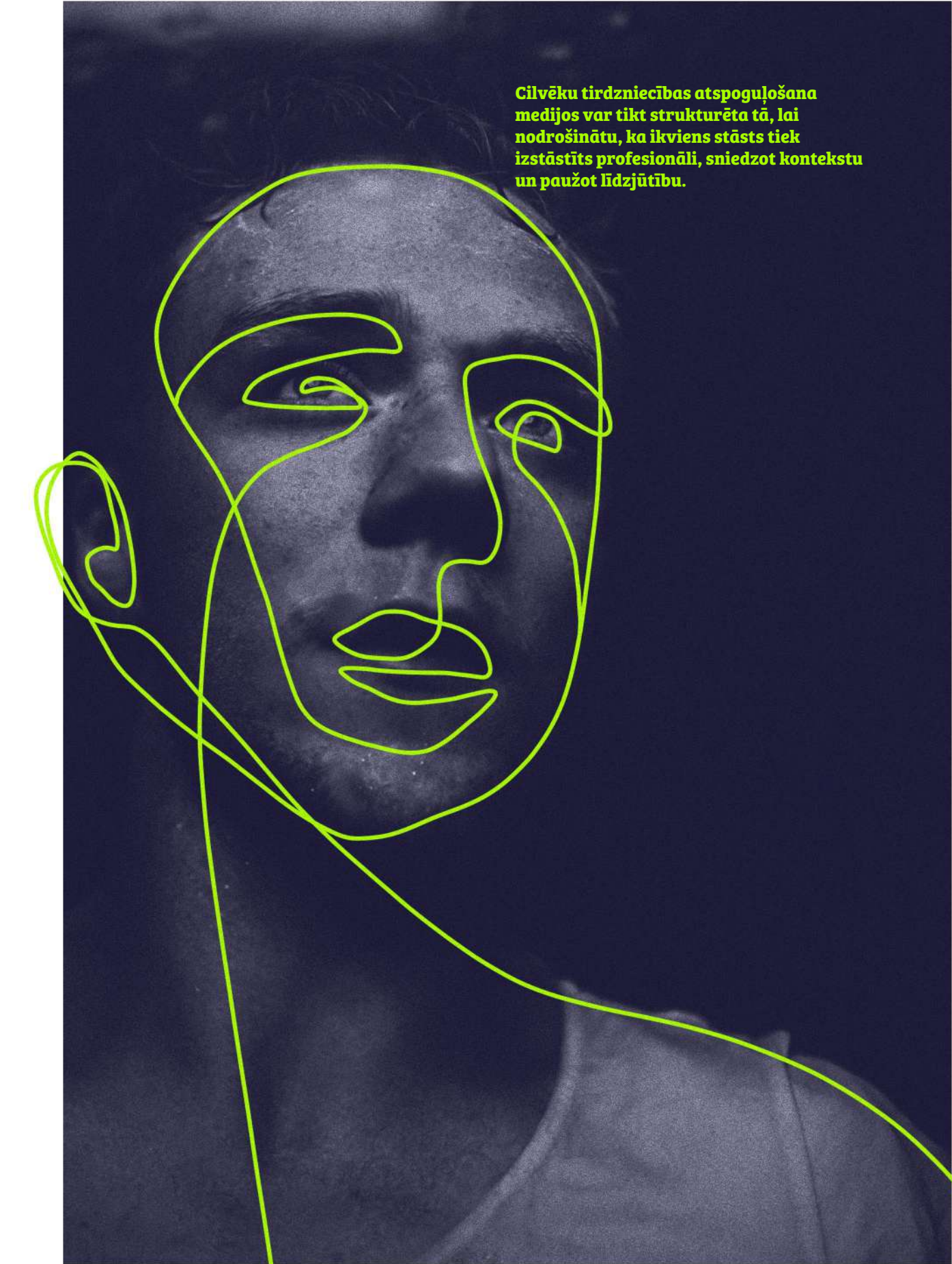
Vadlīniju mērķis ir palīdzēt redaktoriem un reportieriem labāk izprast šos jautājumus un veidot stāstus tā, lai izvairītos no apslēptām briesmām agresīvajā un konkurējošā mediju nozarē.

Vēlme publicēt pēc iespējas ātrāk, apmulsusi un neuzticamā sociālo mediju pasaule un propagandas un politiskās ietekmes pieaugums palielina bažas, ka žurnālistika ir nokļuvusi sensacionālu virsrakstu un uzsaukumu slazdā.

Cilvēku tirdzniecība ir kompleksa sociāla problēma, kuras attēlošanai nepieciešama pārdomāta, informēta un īpaši līdzjūtīga žurnālistikas pieeja, lai sniegtu kontekstu, izteiktu upuru viedokli un palīdzētu meklēt risinājumus.

Medijiem un žurnālistikai jāuzņemas pozitīva loma, pārlicinot pasauli, ka cilvēku tirdzniecības apjomus ir iespējams samazināt vai pat pilnībā izskaust. Politiskajiem līderiem un sabiedrībai kopumā jāizlasa, jādzird un jāredz viss stāsts. Tas ir būtisks pirmais solis, veidojot politisko gribu, kas nepieciešama, lai novērstu cilvēku tirdzniecības pamatiemeslus.

Padomi un ieteikumi, kas izklāstīti šajā publikācijā, palīdzēs žurnālistiem apdomāt, kā tiek stāstīts par cilvēku tirdzniecību, apsvērt juridiskos un cilvēktiesību jautājumus, attieksmi pret upuriem, viņu privātumu un labklājību, kā arī to, kā izstāstīt stāstu cilvēciski, veidā, lai palīdzētu sabiedrībai labāk izprast šo problēmu un nepieciešamos risinājumus.

Cilvēku tirdzniecības atspoguļošana medijos var tikt strukturēta tā, lai nodrošinātu, ka ikviens stāsts tiek izstāstīts profesionāli, sniedzot kontekstu un paužot līdzjūtību.

ZIŅU DIENESTU STRATĒGIJAS

2. NODAĻA

Ziņu dienestiem jānodrošina, ka žurnālisti:

Izprot

sabiedrisko politiku attiecībā uz cilvēku tirdzniecību. Sociālās, ekonomiskās un politiskās problēmas padara cilvēkus ievainojamus tikt pakļautiem cilvēku tirdzniecībai un ekspluatācijai. Tās ietver migrācijas likumus, nabadzību, diskrimināciju pēc rases vai dzimuma, korupciju valstī un neatbilstošus tiesību aktus un nepietiekamu to piemērošanu. Žurnālistiem jāņem šie apstākļi vērā.

Analizē

valsts politiku saistībā ar iedzīvotāju tiesībām par piekļuvi drošai ceļošanai atbilstoši starptautiskajiem standartiem un tiesību aktiem, kā arī saistībā ar brīvību meklēt uzturēšanās tiesības un piekļuvi darba tirgum mērķa valstīs.

Pārrauga

valstis, lai izprastu, vai tajās ieviesta sistēma, kas paredzēta cilvēku tirdzniecības identificēšanai, un pēta, vai ieviesti nosacījumi, kas nacionālā līmenī nodrošina aizsardzību un rehabilitāciju bērniem un pieaugušajiem, kuri kļuvuši par cilvēku tirdzniecības upuriem.

Veido

veiksmīgas darba attiecības ar grupām, kas cīnās pret cilvēku tirdzniecību un bērnu tiesību pārkāpumiem.

Tiklīdz izveidosiet uzticības pilnas attiecības ar sadarbības partneriem, ziņas jūs atradīs.

Bieži vērojams saiknes starp žurnālistiem un aizstāvju grupām trūkums. Dažas grupas nelabprāt publicē šokējošos faktus par nepietiekami atspoguļotām cilvēku tirdzniecības vai piespiedu darba formām (piemēram, sniedzot žurnālistiem piekļuvi intervijām ar upuriem). Kad tiek nodibināta labāka saikne, tā palīdz risināt arī problēmu, ko rada uzticamu pētījumu un datu trūkums, kas ir būtisks materiāls, lai veidotu stāstu.

Uzticības veidošana: Mediji un NVO var sadarboties, nekompromitējot redakcionālo neatkarību vai neapdraudot atbalsta projektu integritāti vai cilvēku tirdzniecības upuru cieņu.

Veido

iekšējo kapacitāti. Nodrošināt, ka reportieriem ir pietiekami daudz laika, lai veiktu izpēti un pārbaudītu ar cilvēku tirdzniecību saistītu informāciju un ieguldītu laiku pētnieciskajā žurnālistikā. Organizēt ziņu dienesta iekšējās sanāksmes par cilvēku tirdzniecības jautājumiem. Izveidot labus darba kontaktus ar palīdzības tālruņu linijām un dienestiem, lai apstrādātu sabiedrības sniegto informāciju, tostarp sūdzības, par cilvēku tirdzniecības un migrācijas jautājumiem.

Iegulda

datu vākšanas un informācijas par cilvēku tirdzniecību, piespiedu darbu un nelikumīgu migrāciju apmaiņas uzlabošanā, cieši sadarbojoties ar valsts iestādēm un starptautiskajām aģentūrām, īpaši sniedzot informāciju par cilvēku tirdzniecības upuru skaitu.

Piedalās

mērķtiecīgās kampaņās par cilvēku tirdzniecības un ar to saistītiem jautājumiem, lai veicinātu sabiedrības informētību. Šādas redakcijas iniciatīvas var veicināt sabiedrības uzticību žurnālistikai.

Ētiski ziņu dienesti ir būtiski kvalitatīvas žurnālistikas nodrošināšanai. Cilvēku tirdzniecības temata atspoguļošanai nepieciešamas zināšanas un izpratne par šādām reportāžām piemērojamiem ētikas pamatprincipiem.

LABĀ PRAKSE

3. NODAĻA

Ētiskas ziņošanas pamatprincipi ir:

Precizitāte un uz faktiem balstītas informācijas sniegšana.

Izvairieties no meliem, nepatiesām ziņām un nepārbaudītas informācijas.

“Oficiālie paziņojumi, kurus es saņēmu, bija neskaidri un piesardzīgi. Tajos lielākoties bija norādīts, ka šis fenomens [piespiedu ubagošana] ir grūti pamanāms vai atpazīstams un ka izpētes neesamība šajā jautājumā vēl nenozīmē, ka Somijā tas nenotiek. [..] Bija ļoti grūti atrast informāciju un iezīmēt kopainu par šo fenomenu. Nebija pieejami nekādi acīmredzami fakti vai skaitļi. [..] Jāievēro piesardzība, lai, rakstot par fenomenu, nebalstītos uz novecojušu informāciju vai kāda ‘iekšējo nojautu’.”¹

Žurnālists no Somijas

Neatkarība.

Rīkojieties atbilstoši savai sirdsapziņai. Neizplatiet propagandu un neesiet politisku vai citu interešu rupors.

Objektivitāte.

Atcerieties izklāstīt stāsta visas puses. Īpaši pievērsiet uzmanību upuriem un cilvēku tirdzniecības traumu pārdzīvojušiem, kā arī atspoguļojiet cilvēku, kuri dzīvo mērķa valstīs, tiesiskās bažas.

„Ideāls stāsts ir tāds, kurā sadzirdētas upuru balsis, ja tas ir iespējams. Ir svarīgi, ka mēs neizdarām pieņēmumus upuru vārdā.”²

Žurnālists no Somijas

„Var no dažādiem skatupunktiem apspriest likumus par ubagošanu vai mainīgo iedzīvotāju statusu, taču neviens cilvēks no malas nevar pateikt, kā patiesībā jūtas tas, kurš uz ielas ubago.”³

Žurnālists no Somijas

„Pasaulē ir arvien vairāk pelēkās krāsas nokrāsu, un lietas nav tikai melnas vai baltas. Caur upuriem jūs iepazīstieties ar šī fenomena dažādību. Mēs kā cilvēki sliecamies prātā izveidot gatavu stāstu par to, kāda ir cilvēku tirdzniecība: ka ir vergturis un važās iekalts vergs. Taču viss nav tik vienkārši – ir aspekti, kurus jāceļ gaismā, lai sniegtu patiesu šī fenomena atspoguļojumu. Piemēram, upuri varbūt izjūt pateicību pret saviem ekspluatatoriem, jo galu galā ekspluatators upurus atgādājis uz Somiju. Vai arī upuris nevēlas atklāties, jo ekspluatators ir tā tēvocis.”⁴

Žurnālists no Somijas

Cilvēcīgums.

Žurnālistikai nevajadzētu radīt kaitējumu. Veidojot reportāžas, centieties parādīt līdzjūtību. Norādiet uz fizisko, emocionālo problēmu un krīžu, ar ko saskaras cilvēku tirdzniecības upuri, risinājumiem.

“Es ļoti centos koncentrēties uz to, kā šīs sievietes parādīt kā cilvēkus, nevis tikai kā cilvēku tirdzniecības upurus. Galvenais iemesls šādai manai pieejai bija tas, ka lasītājam ir viegli solidarizēties ar šīm sievietēm. Tādējādi mēs redzam pašu personu, nevis tikai stigmatu.”

Žurnālists no Dānijas

Uzticamība un caurskatāmība.

Esiet atbildīgi par savu darbu. Labojiet kļūdas, vienmēr atklājiet, kas jūs esat, un esiet atvērti, sniedzot informāciju par savām metodēm.

Šīs pamatvērtības žurnālistiem jāpiemēro visos sava darba aspektos. Atcerieties, ka žurnālistu pienākums ir izrādīt cieņu cilvēkiem, kuri saskārušies ar tādiem traumatiskiem notikumiem kā cilvēku tirdzniecība. Amerikas Savienoto Valstu Nacionālās preses fotogrāfu asociācijas ētikas kodeksā, piemēram, norādīts:

“Izturieties pret ikvienu personu ar cieņu. Izrādiet īpašu rūpību pret viegli ievainojamām personām un izrādiet līdzjūtību noziegumu vai traģēdiju upuriem. Iejaucieties privātos nelaimju brīžos tikai tad, ja ir īpaši svarīga un pamatota nepieciešamība sabiedrībai to redzēt.”

Pirmie jautājumi

Šie jautājumi palīdzēs žurnālistiem identificēt cilvēku tirdzniecības gadījumus. Ja uz jebkuru no tālāk minētajiem jautājumiem tiek saņemta atbilde "jā", tad uzmanīgi izpētiet situāciju un izmantojiet šajās vadlīnijās pieejamos avotus, lai saņemtu padomu.

- 1 Vai persona, kuru intervēju, ir piespiedu kārtā vardarbīgi, ar psiholoģiskas ietekmēšanas metodēm vai ar citiem kontroles veidiem nokļuvusi šajā situācijā?
- 2 Vai personas ir vardarbības un iebiedēšanas upuri?
- 3 Vai personas tika piespiestas maksāt naudu?
- 4 Vai personas pakļautas spaidiem, ko īstenojusi persona, kura ir augstāk stāvoša un kurai ir vara pār šīm personām?

Kopumā žurnālistiem un redaktoriem jāizvairās no maldināšanas, nepatiesām ziņām, kas iegūtas no sociālajiem tīkliem, un propagandas no ieinteresētām personām. Tas vislabāk izdarāms, ja žurnālisti:

Pieturās pie faktiem un kritiski attiecas pret statistiku.

Skaitļi ir stāstu pamatā, taču skaitļi var būt maldīgi. Ņemot vērā slēpto cilvēku tirdzniecības raksturu, nav iespējams iegūt precīzus skaitļus. Pastāv nepatiesu datu risks. Žurnālistiem jāpārbauda un jāizmeklē apgalvojumi, kas ietver skaitļus; jāpārbauda statistikas dati un, ja nepieciešams, jāpublicē brīdinājumi sabiedrībai par nepārbaudītu informāciju.

Atcerieties, ka uzticamākie aprēķini pieejami Eiropas Savienības institūcijām, piemēram, Eiropas Komisijai, Eiropas Padomei un citām institūcijām, starptautiskām organizācijām, piemēram, Starptautiskai Darba organizācijai (ILO), Starptautiskai Migrācijas organizācijai (IOM) un citām starptautiskām organizācijām, kas minētas šajās vadlīnijās, taču žurnālistiem rūpīgi jāpārbauda pat šie aprēķini un tas, kā tie iegūti.

Cinās pret nepareiziem priekšstatiem.

Bieži sastopami pārpratumi, ko radījusi mediju koncentrēšanās uz seksu un sensacionālismu, saistīti ar to, ka sabiedrībā valda uzskats, ka cilvēku tirdzniecība pārsvarā saistīta ar seksuālu izmantošanu un pārsvarā skar sievietes un meitenes. Patiesībā dažās Eiropas valstīs visbiežāk identificētie cilvēku tirdzniecības upuri ir darbaspēka ekspluatācijas upuri, nevis seksuālās izmantošanas upuri. Cilvēku tirdzniecība seksuālas izmantošanas nolūkā (kurā iesaistīti arī vīrieši un zēni) ir būtiska problēma, ar kuru jācinās, taču tas nedrīkst notikt uz citu cilvēku tirdzniecības formu, piemēram, darbaspēka ekspluatācijas, piespiedu noziedzības un piespiedu ubagošanas, ekspluatatīvo fiktīvo laulību u.c., rēķina.

Veido pozitīvu attieksmi un norāda uz risinājumiem.

Būtiski koncentrēties uz upuru atgūšanu. Izdzīvojušie var pastāstīt neiedomājamus stāstus. Prezentējot pozitīvu un līdzsvarotu attieksmi, veidojas sabiedrības uzticība tam, ko jūs sakāt. Veicot sagatavošanās darbus, pārbaudiet ar politiku saistītas problēmas un norādiet, kā tās iespējams uzlabot.

Stāstā „Lielceļa vergi” (Slaves of the Highway) 3F arodbiedrības žurnāls atklāja nometni Dānijā, kur mitinājās dāņu transporta uzņēmumā strādājoši šoferi no Filipīnām un Šrilankas. Viņi dzīvoja konteineros un pelnīja nieka 15 kronas stundā. 3F par šo gadījumu vērīgi ziņoja teju simts rakstos, un par šo stāstu tika ziņots vairākos Dānijas medijos. Daudzajos rakstos tika izteikti aicinājumi uz politisku rīcību, un tika raisīta diskusija par sociālo dempingu un cilvēku tirdzniecību piespiedu darbam. 3F atklājumu rezultātā Transporta un nodarbinātības ministrija izveidoja komiteju (Padborgudvalget), kuras uzdevums bija izmeklēt Dānijā strādājošo nepietiekami atalgotu ārzemju šoferu apjomu un sniegt rekomendācijas par to, kā nākotnē novērst līdzīgus gadījumus.

Padborg komitejas ieteikums ir turpmāk transporta uzņēmumiem, kas darbojas Dānijā, uzlikt par pienākumu pierādīt, ka to darbinieku atalgojums ir atbilstošs Dānijas algām, kā arī piemērot naudas sodus tiem transportuzņēmējiem, kas šo prasību neizpilda.⁶

Seko naudai.

Cilvēku tirdzniecības industrija nodrošina piespiedu darbu, kas savukārt var piedāvāt lētākas preces ikvienam. Tā ir globāla industrija, un tā jāizmeklē gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī.

Daži izcili pētnieciskā darba piemēri ir BBC dokumentālā filma “Cilvēki pārdošanā” / “Humans for Sale” / un tai līdzīga programma, ko veidojis ARD Vācijā, abas pārraidītas 2017.gadā.

Mediji var pārbaudīt, kā vietējās pakalpojumu nozares (automašīnu mazgātaves, nagu kopšanas saloni, būvlaukumi) ir izveidojušas uzņēmējdarbības modeļus, kas balstīti uz lēto darbaspēku. Vai šīs personas ir iespējamie cilvēku tirdzniecības upuri? Žurnālisti var izsekot naudas plūsmas un meklēt ar cilvēku tirdzniecību saistītus materiālus. Žurnālisti var parādīt sabiedrībai, kā ikviens no mums var būt saistīts ar cilvēku tirdzniecību. Tas pievērsīs cilvēku uzmanību šim jautājumam.

2014.gada 11.decembrī Vācijas avīzē Die Zeit tika publicēts raksts „Gaļas industrija: kaušanas kārtība” (Meat Industry: the order of slaughtering). Rakstā izklāstīti detalizēti izpētīti apstākļi, kādos norīkoti darba ņēmēji strādā Vācijas gaļas pārstrādes nozarē. Aprakstīta esošā apakšuzņēmumu sistēma un caurumi noteikumos attiecībā uz norīkotiem darba ņēmējiem, kas tiek izmantoti strādnieku ekspluatēšanai. Ziņojums balstīts uz intervijām ar 150 strādniekiem un daudzām citām personām, piemēram, ar priesteri, arodbiedrības locekļiem, kriminālpoliciju un daudziem citiem. Caur stāstu par kādu strādnieku un tā partneri rakstā visaptveroši atklāta ekspluatācijas sistēma, un izteiktas apsūdzības dažiem no lielākajiem gaļas pārstrādes uzņēmumiem par dalību ekspluatācijas sistēmā.⁷

Veido cerību.

Sabiedrībai ir viegli pieņemt priekšstatu, ka cilvēki, kas cilvēku tirdzniecības vai piespiedu darba upuri, ir bezspēcīgas personības, kuras ir uz mūžu sabojātas. Tas ne vienmēr atbilst patiesībai. Žurnālistika, kas uzsver cilvēku spēju cīnīties un stāsta par to, kā cilvēki spēj veidot savas dzīves pēc cilvēku tirdzniecības traģēdijas, ļauj veidot citādu stāstu.

Intervēšanas vadlīnijas

Cilvēku tirdzniecības traģēdija ir būtisks ziņu temats, bet, ņemot vērā, ka cilvēku tirdzniecība ir slēpts noziegums, pētnieciskās žurnālistikas atbalstam bieži vien nepieciešams liels resursu apjoms. Piekļuve upuriem dažkārt ir apgrūtināta, un tās ir upuru balsis, kurām ir milzīga nozīme stāsta progresīvā virzīšanā.

ATCERĪETIES Ziņu medijiem ir liela vara. Cilvēki var justies glaimoti, kad reportieri viņiem pievērš uzmanību, pilnībā neizprotot riskus, ko tie rada sev un citiem, nonākot publiskai apskatei. Tas īpaši attiecas uz cilvēkiem, kuri pieredzējuši cilvēku tirdzniecības traģiskus un dramatiskos notikumus, kā arī tiem, kuri bijuši humanitāru krīžu, karu un citu traumatisku notikumu upuri.

Žurnālistiem attiecībās ar saviem avotiem jābūt, cik vien iespējams atklātiem, tas īpaši attiecas uz cilvēku tirdzniecības upuriem un izdzīvojušiem. Žurnālistiem:

- Jāapzinās, ka persona ir bērns. Persona ir jaunāka par 18 gadiem vai persona nav sasniegusi dzimumpilngadības vecumu.
- Jāizvērtē avotu ievainojamība (īpaši jaunu cilvēku vai cilvēku, kuri ir bijuši traumatisku notikumu un vardarbības upuri).
- Jāciena privātums. Ikvienam ir tiesības uz privātumu un cieņpilnu attieksmi, taču īpaši tas attiecas uz bērniem.
- Jānodrošina ka bērni tiek intervēti atbildīgā pieaugušā vai aizbildņa klātbūtnē.
- Jāizskaidro cietušajiem intervijas process un to, kāpēc viņu stāsts ir būtisks.
- Jāizvairās no atrunām vai maldināšanas, ziņojot par cilvēku tirdzniecības jautājumiem, izņemot ļoti neparastus apstākļus.

ATCERĪETIES

Ja upurim nav vecāku vai aizbildņu vai ja upuris ir analfabēts vai neprot lasīt, un ja atbildīgā organizācija, kas pārstāv cietušo, nerīkojas ētiski un ir neuzticama, žurnālistam jāpaļaujas uz savu sirdsapziņu un izpratni par ētisko spriedumu. Šajā brīdī nepieciešams parādīt cilvēces ētisko pusi.

Šeit tiek sniegts papildu kontrolosaraksts ar jautājumiem, ko ētisks žurnālists jautās, intervējot cilvēku tirdzniecības upuri:

- Vai es esmu informējis intervējamo, kāpēc es viņu intervēju un kāds ir mana stāsta mērķis? Vai es esmu sniedzis pilnīgi caurskatāmu informāciju par saviem nolūkiem?
- Vai esmu parūpējies par sava intervējamā aizsardzību, – piemēram, ja intervējat jaunu cilvēku vai kādu, kurš atrodas nelabvēlīgos apstākļos, nodrošināt, ka intervējamais apzinās viņa/viņas sniegtās informācijas publicēšanas iespējamās sekas?
- Vai esmu pārliecināts, ka persona pilnībā izprot mūsu intervijas apstākļus un to, ko es domāju ar frāzēm "bez ieraksta", "fona informācija" un "informācija tiks izmantota anonīmi" vai citiem apzīmējumiem?
- Ja avots lūdz nodrošināt kādus apstākļus, pirms piekrist intervijai, apzināties, kādas ir manas iespējas? Vai man jāsedz avota izmaksas, kas saistītas ar interviju? Kas būtu tās izmaksas, kas varētu tikt apmaksātas?
- Vai es piekristu arī turpmāk atbalstīt avotus, piemēram, nodrošinot juridisku pārstāvību, ja rastos problēmas pēc manas reportāžas?
- Vai esmu lūdzis atļauju, pirms fotogrāfiju vai video ieraksta uzņemšanas?
- Vai esmu uzdevis atbilstošos jautājumus, izvairoties no jauna pārdzīvot traumatisko pieredzi, un ļāvis intervējamam brīvi runāt?
- Vai esmu koncentrējies uz intervējamā pieredzes pozitīvajiem aspektiem un vai es noskaidroju, vai intervējamais var pārbaudīt manā reportāžā ietvertos faktus pirms publicēšanas?
- Vai visi nepieciešamie jautājumi ir uzdoti un atbildēti? Vai esmu bijis uzmanīgs un iekļūstīgs, un aizsargājis intervējamā intereses?

Anonimitāte

ir tiesības, kas jāizbauda tiem, kuriem tās nepieciešamas, taču ikdienā tās gandrīz nekad netiek nodrošinātas. Cilvēku tirdzniecībā ievainojamāko cilvēku aizsardzībai žurnālistiem jānodrošina viņu anonimitāte neatkarīgi no tā, vai viņi to lūdz vai nelūdz. Anonimitāte jāgarantē upuriem, kuri cietuši no vardarbības, un tiem, kuri varētu tikt pakļauti turpmākam riskam, ja viņu identitātes tiek publiskas.

Vai žurnālistiem jāpārkāpj noteikumi cilvēcības vārdā?

Dažkārt žurnālisti var izveidot tādas attiecības ar saviem avotiem, kas nav viennozīmīgas un var apdraudēt viņu darba ētisko pusi. 2014.gadā zviedru raidījuma žurnālists Fredriks Onnevalls /Fredrik Örnevall/ darba uzdevuma veikšanas laikā, stāstot par migrantu krīzi, sadraudzējās ar 15 gadīgu sīriešu bēgli. Viņš un viņa komanda nolēma palīdzēt puikam nokļūt Zviedrijā. Filma, ko viņi radīja, par puikas ceļojumu tika pārraidīta Zviedrijas sabiedriskajā televīzijā un saņēma plašu atzinību, taču vēlāk žurnālists tika tiesāts un notiesāts par cilvēku kontrabandu. Viņa rīcība rosināja aktīvas diskusijas žurnālistikā par žurnālistu lomu, veidojot reportāžas – vai žurnālistiem vajadzētu kļūst par stāsta dalībniekiem vai viņiem jābūt tikai un vienīgi novērotājiem?

Ikviens žurnālists vēlas intervijas, fotogrāfijas un video materiālus, kuros redzami cilvēki, kuri pašlaik cieš no verdzības vai piespiedu darba formām. Migrantu, kuri bieži iesaistīti cilvēku tirdzniecībā, nāves drāma un traģēdija ir spēcīgu fotogrāfiju bagātīgs avots, taču daudzas no tām ir pretrunīgas.

Atcerieties, ka ziņu komandas iesaiste situācijā, kurā ir ievainojami, nobijušies un ekspluatēti cilvēki, var būt traumatiska pieredze. Žurnālistiem jā dara viss iespējams, lai radītu drošu un mierīgu atmosfēru, filmējot cilvēkus, kuri kļuvuši par cilvēku tirdzniecības upuriem.

Spēcīgas fotogrāfijas papildgntina reportāžas, taču būtiski ievērot, ka medijiem jābūt uzmanīgiem un jāizvairās radīt mākslīgu iespaidu, kas veicina stereotipus (sasietas rokas, tīkļņzeķubikses un augstpapēžu kurpes sarkano lukturu rajonā, bārā, u.c.).

Laba žurnālistika veicina izpratni par cilvēku tirdzniecības novēršanu, izmantojot fotogrāfijas un vēstījumus, kas iedrošina un dod iespēju, nevis vienkāršo un turpina ekspluatēt cilvēku tirdzniecības upurus un izdzīvojušos.

FOTOŽURNĀLISTIKAS VADLĪNIJAS

Izvairieties no tādu fotogrāfiju izmantošanas vai video materiālu uzņemšanas,

kas veicina sensacionalitāti, perversiju un iejaucas privātajā dzīvē.

Vienmēr lūdziet atļauju

filmēt un uzņemt cilvēku fotogrāfijas, taču tas nav obligāti darāms sabiedriskās vietās. Lūdziet rakstisku atļauju jau iepriekš, ja iespējams.

Izvairieties no seksualizētu fotogrāfiju izmantošanas un izvairieties no fotogrāfijām, kas atspoguļo klišejas,

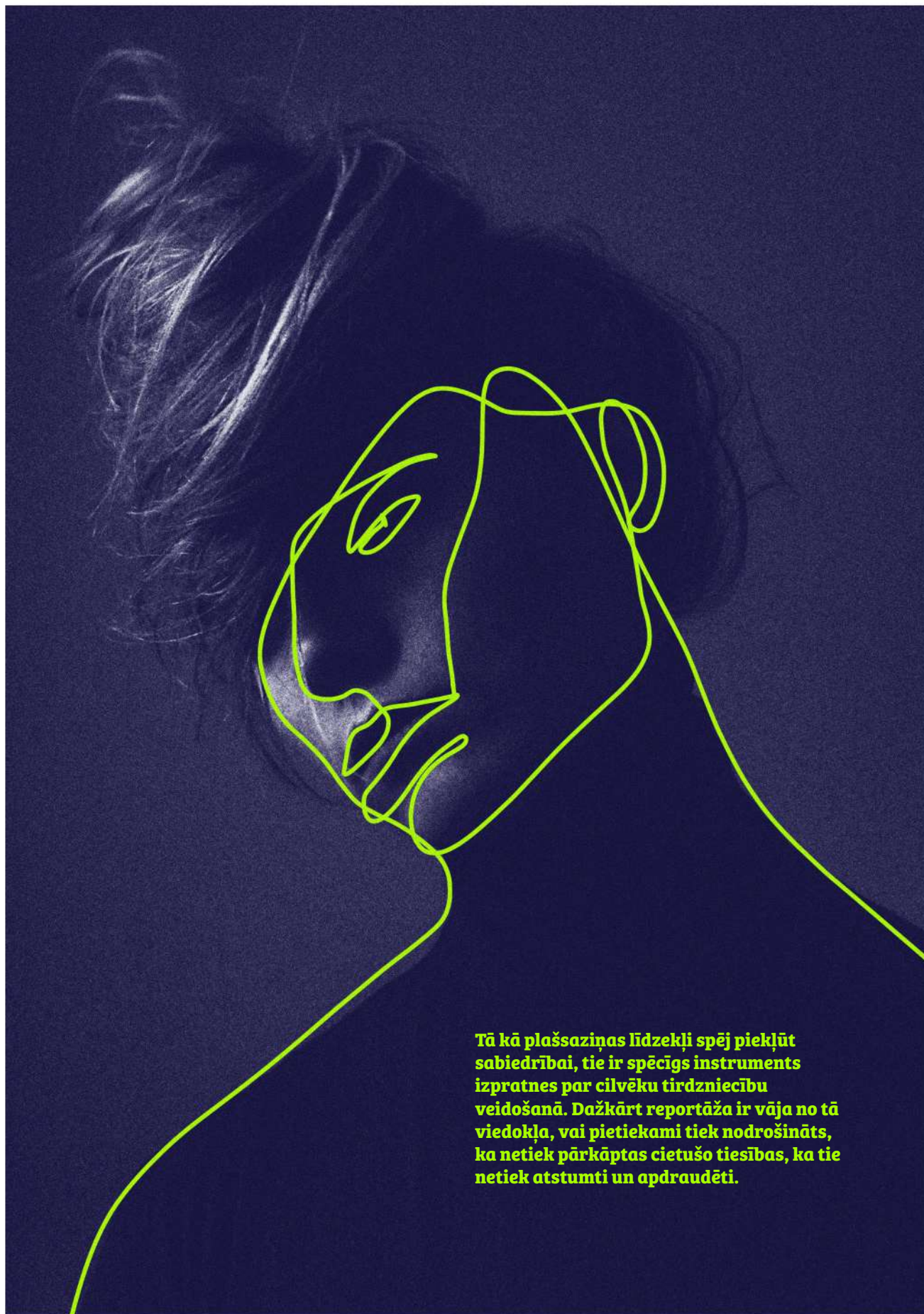
piemēram, meiteni saslēgtu ķēdēs vai personu ar svītru kodu uz viņa ķermeņa, vai bērnu aiz restēm vai bordelī. Šādas fotogrāfijas veicina stereotipu veidošanos par cilvēku tirdzniecību, un tie var būt maldinoši. Piemēram, daudzi cilvēku tirdzniecības upuri ir cilvēki, kuri ir izdzīvojuši un turpina atgūties no savas pieredzes. Daudzi netika piespiesti brutāli, taču ar viņiem manipulēja emocionāli, un viņi kļuva atkarīgi.

Izvairieties no materiāliem, kuros ir attēlota vardarbība.

Brutālas vardarbības fotogrāfijas reti nepieciešams rādīt publiski. Kopumā redaktoriem un filmu veidotājiem jāapsver, cik daudz attēlu ar miesas bojājumiem izmantošana ir pieņemama. Kur mēs novelkam robežu? Vai ir pieņemami rādīt rētas, sasitumus, verdzības un cilvēku tirdzniecības upuru salauztas ķermeņa daļas, lai izstāstītu stāstu?

Tā kā plašsaziņas līdzekļi spēj piekļūt sabiedrībai, tie ir spēcīgs instruments izpratnes par cilvēku tirdzniecību veidošanā. Dažkārt reportāža ir vāja no tā viedokļa, vai pietiekami tiek nodrošināts, ka netiek pārkāptas cietušo tiesības, ka tie netiek atstumti un apdraudēti.

SLIKTĀ PRAKSE

5. NODAĻA

Daži sliktas ziņu veidošanas prakses piemēri:

Cilvēku tirdzniecības fenomena vienkāršošana.

Nevairojiet stereotipu par cilvēku tirdzniecību kā par vergiem važās, kā upuru un ekspluatētāju divdalījumu. Vienkāršota atainošana un tādi izteikumi kā „sekse verdzība”, „gaļas tirgus”, „sievietes, kas pārdod sevi” un tamlīdzīgi izslēdz cilvēcīgumu un aizēno to, cik komplicēta ir cilvēku tirdzniecība.⁸

„Nedrīkst vienkārši notušet nianse. Jāparāda dažādā dinamika konkrētajā lietā: ekonomiskās, emocionālās, psiholoģiskās vai ģimenes saites un upura atkarība no pāridarītāja, vispārējais notikušās ekspluatācijas konteksts.”⁹

Žurnālists no Somijas

Upuru ierindošana noteiktā standartā.

Ne visi upuri ir bezpalīdzīgi cilvēki bez savas dzīves un iecerēm. Cilvēku grupas ir dažādas: jo lielāka grupa, jo vairāk daudzveidības tajā. Žurnālista uzdevums ir atklāt šo grupu daudzveidību, nevis norādīt uz dažām cilvēku īpašībām, kas raksturo daudz plašāku grupu.¹⁰

“Ļaunākais, ko var izdarīt, ir vainot upuri. Tā nav atbildīgas žurnālistikas daļa.”¹¹

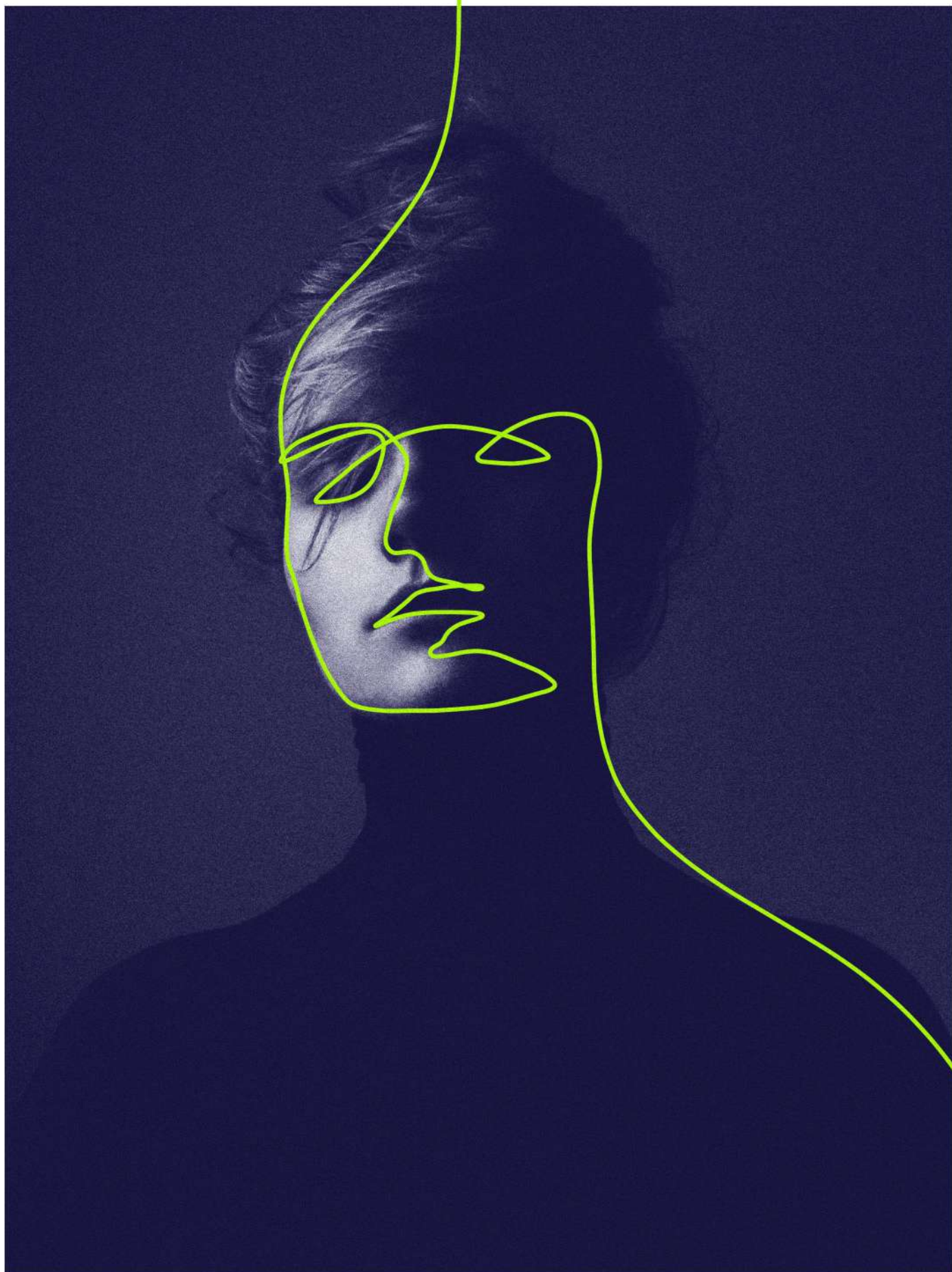
Žurnālists no Somijas

Stereotipus veicinošas valodas, stāstījuma un attēlu izmantošana.

Ziņojiet par cilvēku tirdzniecību, nesaceļot skandālu un neseksualizējot jautājumu, neatainot upurus ar seksualizēta rakstura attēlu izmantošanu. Izvairieties no etnisku stereotipu vairošanas.

Viena dzimuma lietošana izteiksmē.

Pēc noklusējuma valodā lietotā dzimte, aprakstot cilvēku tirdzniecības upurus, ir tendēta būt ar uzsvāru uz sieviešu dzimumu. Pārlietu liels uzsvārs uz upuru sieviešu dzimumu var radīt maldinošu iespaidu par cilvēku tirdzniecību kopumā un vairo aizspriedumus un priekšstatus par sievietēm kā upuriem. Ja tiek pieminēts dzimums, būtu jāiekļauj arī vīriešu dzimums un citas dzimuma identitātes, tādējādi uzsverot cilvēku tirdzniecībai pakļautās personas individualitāti un rīcībspēju.

SAITES UN KONTAKTINFORMĀCIJA

6. NODAĻA

Akronīmi:

CBSS	Baltijas jūras valstu padome (BJVP)
CERD	ANO Rasu diskriminācijas izskaušanas komisija
GCIM	Globālā komisija starptautiskās migrācijas jautājumos
GMG	Globālā migrācijas grupa
ICAT	Starpaģentūru koordinācijas grupa pret cilvēku tirdzniecību
ICMPD	Starptautiskais Migrācijas politikas attīstības centrs
ICRMW	Starptautiskā konvencija par darba ņēmēju migrantu tiesību aizsardzību
IDMC	Starptautiskais pārvietošanas uzraudzības centrs
ILO	Starptautiskā Darba organizācija (SDO)
IOM	Starptautiskā Migrācijas organizācija
OHCHR	Augstā komisāra cilvēktiesību jautājumos birojs
OSCE	Eiropas Drošības un sadarbības organizācija (EDSO)
PICUM	Starptautiskās sadarbības platforma neregistrētajiem migrantiem
TF-THB	Darba grupa cīņai pret cilvēku tirdzniecību
UNHCR	Apvienoto Nāciju Augstais komisārs bēgļu jautājumos

Izpratne par terminiem

Lai žurnālistikā nodrošinātu ticamību, reportieriem un redaktoriem jāzina un jāsaprot, par ko viņi runā. Apspriežot cilvēku tirdzniecību, lietotajiem vārdiem un terminiem bieži ir skaidras juridiskās definīcijas. Žurnālistiem, tos lietojot, jāievēro rūpība un precizitāte.

CBSS izstrādātais Cilvēku tirdzniecības glosārijs ietver sekojošo:

- Vispārīgi cilvēku tirdzniecības termini,
- Dažādās cilvēku tirdzniecības lomās iesaistītie,
- Cilvēku tirdzniecības veidi,
- Nacionālie mehānismi cīņai pret cilvēku tirdzniecību un palīdzības sniegšanu upuriem,
- Saistītie fenomeni,
- Apsvērumi bērniem attiecībā uz tirdzniecību un ekspluatāciju.

Politiskās iniciatīvas un resursi no starptautiskām aģentūrām, par kuriem žurnālistiem un medijiem vajadzētu zināt

Budapeštas process:	konsultatīvs process starp 50 valstīm likumīgas migrācijas veicināšanai
Prāgas process:	uz migrāciju vērsts dialogs starp Eiropas Savienības, Šengenas zonas, Austrumu partnerības, Rietumbalkānu, Vidusāzijas valstīm, Krieviju un Turciju
Vidusjūras tranzīta migrācijas dialogs:	konsultatīvs dialogs amatpersonu vidū par migrāciju un ar to saistītiem jautājumiem
Globālais pakts par migrāciju:	Apvienoto Nāciju Organizācijas iniciatīva par holistisku pieeju migrācijai
Globālais rīcības plāns cilvēku tirdzniecības apkarošanai:	Apvienoto Nāciju Organizācijas stratēģija cilvēku tirdzniecības problēmas risināšanai
Starptautiskā Darba organizācija:	Galvenā ANO organizācija, kas risina piespiedu darba un bērnu darba jautājumus
Starpaģentūru koordinācijas grupa pret cilvēku tirdzniecību:	ANO aģentūru kopīgs darbs cīņā pret cilvēku tirdzniecību
Alianse pret cilvēku tirdzniecību:	Plašs starptautiskais forums, ko izveidojusi Eiropas Drošības un sadarbības organizācija
Alianse 8.7:	Starptautiska aliance cīņai pret bērnu darbu
Ziņu sadaļa par migrāciju	Starptautiskās Migrācijas organizācijas izveidota ziņu sadaļa žurnālistiem
Stāsti par migrāciju:	Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra brīfingi
ICMPD pret cilvēku tirdzniecību vērste projekti:	Kopsavilkums par darbībām, ko sniedz Starptautiskais migrācijas politikas attīstības centrs, kas vada koncentrētu un uz politiku orientētu izpēti šajā jomā, it sevišķi par cilvēku tirdzniecību.
TF-THB projekti un publikācijas par cilvēku tirdzniecības apkarošanu:	Informācija par starptautiskiem projektiem pret cilvēku tirdzniecību, ko īsteno CBSS Darba grupa cīņai pret cilvēku tirdzniecību Baltijas jūras reģiona valstīs, kā arī publicēta informācija un apmācības materiāli dažādām mērķgrupām.

Mediju saites:

Lielisks resurss, kas piedāvā labās prakses piemērus un ieteikumus žurnālistiem un mediju organizācijām no Globālā pētnieciskās žurnālistikas tīkla.

Read the full article.

A detailed article about human trafficking from May 31 2016, deals with how the refugee crisis creates new challenges, focuses on the issue of how forced labour has become part of a global business strategy to keep costs of consumer goods low.

Read the full article (in German).

A powerful documentary about human trafficking in France by an independent filmmaker, paid for by France television, aired on France 5 in 2016.

Watch the documentary here (in French).

A Guardian investigation reveals how Libya's fishing economy was overwhelmed by people smugglers who have snapped up boats to carry migrants and refugees across the Mediterranean.

Read the full article.

An ARD documentary about human trafficking in Germany, covering forced labour, domestic servitude and sexual exploitation. Reporters talk to survivors, social workers, NGOs and police to find ways to stop human trafficking in Germany.

Read the full article (in German).

"Menschenhandel in Europa: die missbrauchte Sehnsucht": An article titled "Human Trafficking in Europe: the abused longing" draws a comprehensive picture of trafficking of Nigerian women to Europe. The was supported by the European Fund for Investigative Journalism and the article is based on a number of interviews including with two victims of trafficking.

Read the full article (in German).

Patrick Kingsley, of The Guardian and one of Britain's leading journalists, reflects on the challenges of reporting the refugee crisis.

Read the full article.

Izlase ar esošajām vadlīnijām un pārskatiem par cilvēku tirdzniecības rāmējumu medijos

CBSS TF-THB uzdevumā veikts pētījums CBSS dalībvalstīs, meklējot atbildi uz galveno izpētes jautājumu: **Kāds ir cilvēku tirdzniecības atainojums (rāmējums) ziņu medijos?**

Dānijas starptautisko studiju institūts izstrādājis ziņojumu "No ķermeņiem līdz robežām. Cilvēku tirdzniecības, migrācijas un dzimuma atainojums Dānijas medijos laika posmā no 2010. līdz 2019. gadam.". Tajā aplūkots cilvēku tirdzniecības rāmējums Dānijas ziņu medijos.

Read the full report.

Apskats par cilvēku tirdzniecības rāmējumu Vācijas medijos, ko izstrādājis Vācijas NVO tīkls pret cilvēku tirdzniecību (KOK). Lai apkopotu informāciju par to, kā Vācijas medijos atainota cilvēku tirdzniecība, analizēti 50 raksti, kas kopš 2010.gada publicēti sešās lielākajās Vācijas nacionālajās avīzēs un žurnālos.

Read the full report.

Cilvēku tirdzniecības attēlojums Igaunijas medijos (neredīgēts informatīvs dokuments) aplūko cilvēku tirdzniecības rāmējumu drukātajos medijos laika posmā no 2014. līdz 2018. gadam.

Read the full report.

Apskats par cilvēku tirdzniecības rāmējumu Lietuvas medijos (neredīgēts informatīvs dokuments lietuviešu valodā), ko izstrādājusi CBSS. Par 45 aplūkoto rakstu avotiem izvēlētas trīs populārākās ziņu tīmekļa vietnes. Apskatā uzmanība veltīta 2017. gadam, jo par šo gadu pieejama pēdējā oficiālā statistika par situāciju saistībā ar cilvēku tirdzniecību Lietuvā.

Read the full report.

Apskats par cilvēku tirdzniecības rāmējumu Somijas ziņu medijos (neredīgēts informatīvs dokuments), ko izstrādājusi Somijas nacionālā palīdzības sistēma cilvēku tirdzniecības upuriem. Lai atbildētu uz jautājumu „Kāds ir cilvēku tirdzniecības rāmējums Somijas ziņu medijos”, šajā pētījumā analizēti 91 ziņu raksts, kas 2018. gadā publicēti četrus dažādu ziņu mediju valsts mēroga publikācijās. Pētījums ietver arī ziņu rakstos izmantoto ilustrāciju apskatu un intervijas ar trim žurnālistiem, kuri ziņojuši par cilvēku tirdzniecības jautājumiem.

Read the full report.

Žurnālistika attiecībā uz cilvēku tirdzniecību: Krievijas mediju apskats (neredīgēts informatīvs dokuments), ko izstrādājis Starptautiskais NVO tīkls pret cilvēku tirdzniecību un citiem vardarbības veidiem. Šajā ziņojumā analizēti vairāk nekā piecdesmit kopš 2010. gada Krievijā publicēti raksti, reportāžas, TV sarunu raidījumi, emuāri un dokumentālās filmas.

Read the full report.

Apskats par cilvēku tirdzniecības rāmējumu Latvijas medijos (neredīgēts informatīvs dokuments), kurā analizēts cilvēku tirdzniecības ietvars Latvijas mediju saturā no 2019. gada 4. janvāra līdz 5. maijam. Apskats izstrādāts Rīgas Stradiņa universitātes Komunikācijas fakultātē.

Read the full report.

Nodevums D1.2: Apskats par cilvēku tirdzniecības rāmējumu medijos. Šajā publikācijā aplūkots, kā cilvēku tirdzniecība atainota ziņu medijos – iekļautas gadījumu izpēti no Apvienotās Karalistes, Kipras un Polijas. Ziņojumā apkopoti 212 raksti, kas publicēti desmit avīzēs laika posmā no 2010. līdz 2014. gadam.

Read the full report.

UNICEF Principles and Guidelines on Ethical Reporting on Children. The purpose of this document is to "help media to cover children in an age-appropriate and sensitive manner. The guidelines are meant to support the best intentions of ethical reporters: serving the public interest without compromising the rights of children"

Read the full text.

A Human Trafficking Manual for Journalists (2008). A manual for journalists developed by Serbian NGO (Astra), to help the Media to address human trafficking; also useful for other countries meeting similar challenges.

Read the full text.

Published Migration Reporting Guidelines for journalists and two international reports in 2016 and 2017 on how media report on migration covering 30 countries across the wider Mediterranean region.

Read the full text.

Apskats par cilvēku tirdzniecības rāmējumu Zviedrijas medijos (neredīgēts informatīvs dokuments zviedru valodā), ko izstrādājusi CBSS. Apskatā analizēti 50 raksti, kas publicēti laika posmā no 2016. līdz 2019. gadam. Izvēlēto ziņu avotu vidū ir galvenās nacionālās avīzes, valsts dienestu publikācijas, vietējā avīze un divi galvenie tabloīdi. Īpaša uzmanība veltīta arī rakstu ilustrācijām.

Read the full report.

World Health Organization's (WHO) Ethical and Safety Recommendations for Interviewing Trafficked Women, 2003. Besides background material as a justification for these recommendations, the WHO's document contains "Ten Guiding Principles to the Ethical and Safe Conduct of Interviews with Women Who Have Been Trafficked"

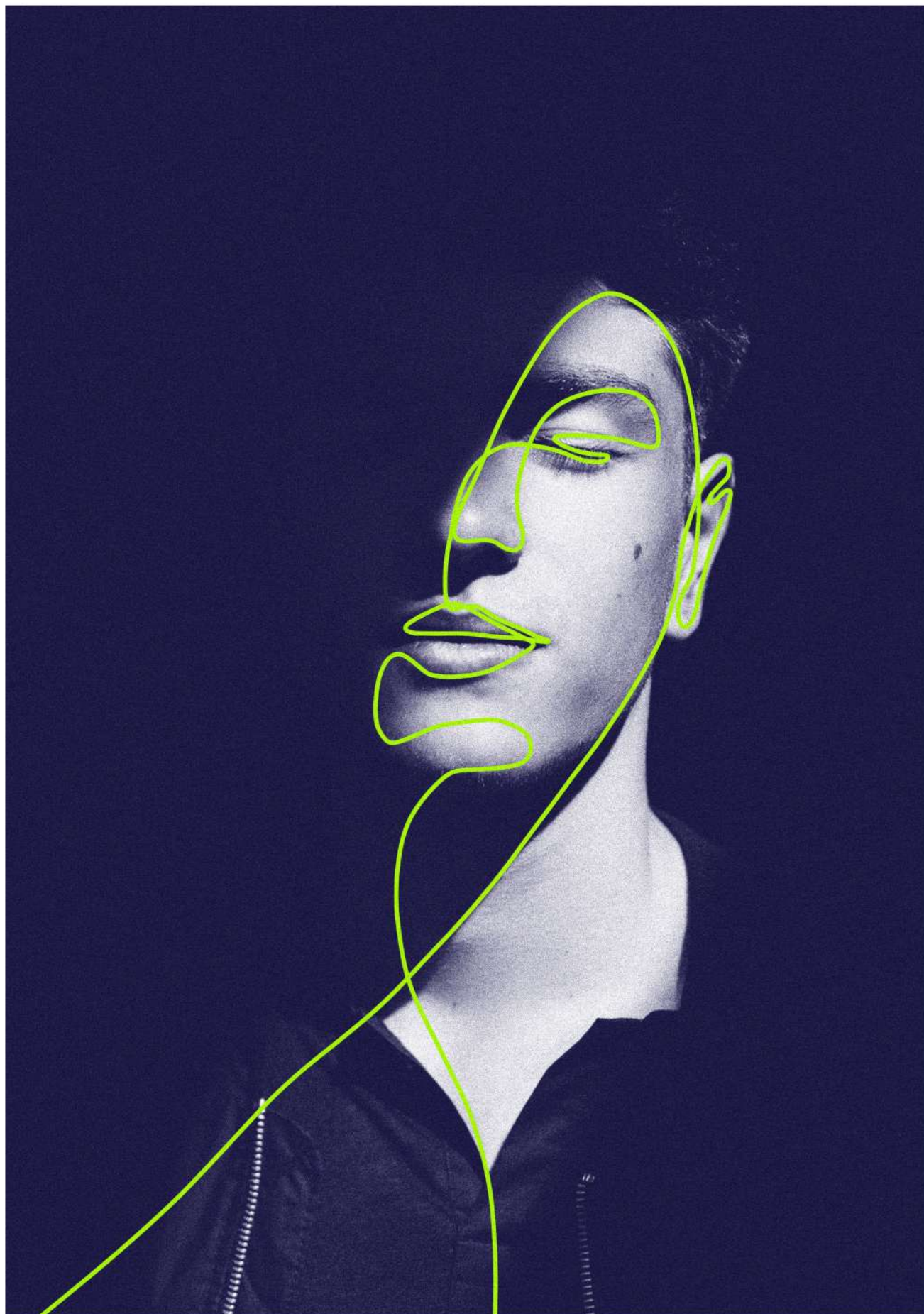
Read the full text.

The United Nations Global Initiative to Fight Trafficking (UN.GIFT) produced a study aiming to educate journalists and improve the quality of reporting - The Role of the Media in Building Images (2008)

Read the full text.

In 2013, the Union of Russian Journalists (NGO) and the Faculty of Journalism, Moscow State University, supported by the OSCE, published a Russian language handbook for students and post-graduates of Media faculties "СМИ против ТЛ", 2013

Read the full text.

ATSAUCES

7. NODAĻA

1. Tafari, T. (2019) Review of Media Framing of Human Trafficking in Finnish News Media, National Assistance System of Victims of Human Trafficking, Finland.
2. Ibid.
3. Ibid.
4. Ibid.
5. Plambech S., Brus Pedersen M. (2019) From Bodies to Borders. Human trafficking, Migration and Gender in Danish Media 2010–2019, Danish Institute for International Studies, Denmark.
6. Ibid.
7. Küblbeck, E. (2019) Review of the media framing of human trafficking in Germany, German NGO Network against trafficking – KOK e.V.
8. Tafari, T. (2019) Review of Media Framing of Human Trafficking in Finnish News Media, National Assistance System of Victims of Human Trafficking, Finland.
9. Ibid.
10. Rozukalne, A. (2019) Representation and framing of trafficking in human beings in Latvian media, Faculty of Communication Riga Stradiņš University, Latvia.
11. Tafari, T. (2019) Review of Media Framing of Human Trafficking in Finnish News Media, National Assistance System of Victims of Human Trafficking, Finland.

